

УДК 336.63

Стратегічні напрями залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України

Шинкаренко Р.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Пасічна Г.В.

магістрант,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

Визначено теоретичні та методологічні проблеми залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України. Виокремлено основні аспекти іноземного інвестування в умовах глобалізації та нормативно-правові заходи здійснення інвестиційної діяльності на території України. Обґрунтовано стратегічну спрямованість залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат, аграрний сектор.

Шинкаренко Р.В., Пасічна Г.В. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В АГРАРНЫЙ СЕКТОР УКРАИНЫ

Определены теоретические и методологические проблемы привлечения иностранных инвестиций в аграрный сектор Украины. Выделены основные аспекты иностранного инвестирования в условиях глобализации и нормативно-правовые основы осуществления инвестиционной деятельности на территории Украины. Обосновано стратегическую направленность привлечения иностранных инвестиций в аграрный сектор Украины.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная привлекательность, инвестиционный климат, аграрный сектор.

Shynkarenko R.V., Pasichna G.V. STRATEGIC DIRECTIONS OF FDI ATTRACTION INTO THE AGRARIAN SECTOR OF UKRAINE

The theoretical and methodological problems of FDI attraction to the Ukrainian agrarian sector are determined. The main problems and possibilities are revealed in accordance with norms of legislation in the field of investment activities. The strategic direction of FDI attraction into the agrarian sector of the Ukrainian economy is substantiated.

Keywords: investment, investment activity, investment attractiveness, investment climate, agrarian sector.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку світового господарства важливим та актуальним питанням сьогодення є розвиток інвестиційної діяльності, залучення та використання іноземних інвестицій. Майже всі країни світу спрямовують свої зусилля на підвищення інвестиційної привабливості іноземних інвестицій в національну економіку та збільшення їх обсягів.

Для економіки України дуже важливим є залучення іноземних інвестицій як одного з найефективніших механізмів діяльності та розвитку вітчизняних підприємств аграрного сектору.

Залучення в аграрний сектор великомасштабних інвестицій та ефективне їх використання є визначальним фактором розвитку і підвищення конкурентоспроможності однієї з провідних галузей економіки України.

Проте сьогодні їх обсяг та рівень ефективності залишаються вкрай недостатніми через наявність цілої низки проблем: нестабільності законодавчої бази, відсутності належного правового захисту інвесторів та недостатньої прибутковості інвестицій. Як показує світовий досвід, країни, які отримують значні іноземні інвестиції, мають суттєві результати від їх використання.

Саме тому дослідження можливостей подальшого залучення іноземних інвестицій у підприємства аграрного сектору економіки України та їх ефективного використання, а також розроблення відповідного механізму реалізації цих можливостей є актуальними завданнями сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та прикладних проблем інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки присвячені праці вітчизняних учених (М.І. Кісіля, Т.В. Калашнікова, Г.В. Кар-

пенка, П.Т. Саблука та ін.), які займалися питанням забезпеченості сільськогосподарських підприємств інвестиційними ресурсами, інвестиційної діяльності, залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України, що має велике значення для забезпечення ефективності вкладення капіталу. Серед зарубіжних дослідників проблем іноземного інвестування агропромислового сектора можна виокремити Д. Данінга, М. Маланоскі, Д. Хендерсона, М. Ріда та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Отримані протягом багатьох років результати як теоретичних, так і практичних досліджень щодо розкриття сутності іноземних інвестицій мають вагомое значення для розвитку теорії інвестицій, але водночас не розкривають особливостей іноземного інвестування агропромислового комплексу України на сучасному етапі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження стратегічних напрямів залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація ринкового середовища зумовила активізацію міжнародного руху капіталу, що стає каталізатором соціально-економічного розвитку та зростання країн загалом.

Зростання обсягів залучення іноземних інвестицій впродовж багатьох років є пріоритетним напрямом розвитку економіки України. Однак за останні роки економіка нашої держави так і не позбавилася глибоких структурних деформацій і значно відстає від розвинених країн світу за сукупною продуктивністю всіх факторів виробництва та відповідно – рівнем добробуту населення [1].

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль у розвитку будь-якої країни, оскільки полягають у залученні необхідного обсягу капіталу, трансферті сучасних технологій, ноу-хау, методів управління, а також вони є основою для систематичного оновлення і розширення виробничого капіталу, прискорення науково-технічного прогресу і поліпшення якості продукції, структурної перебудови суспільного виробництва та збалансованого розвитку всіх галузей економіки в умовах глобальних трансформацій.

Саме іноземні інвестиції формують виробничий потенціал на новітній науково-технічній базі та визначають конкурентні позиції країни на світових ринках.

Для ефективного входження в глобальний ринок необхідно визначити економічну

сутність, класифікацію за певними ознаками інвестицій, досягти високого рівня міжнародної конкурентоспроможності національних економічних систем.

Категорія інвестицій у вітчизняній і зарубіжній літературі трактується по-різному. З одного боку, це довгострокові вкладення ресурсів із метою отримання прибутку в майбутньому, з іншого – це виробничий процес створення виробничих потужностей, найму робочої сили [2].

Згідно із Законом України «Про режим іноземного інвестування» [3], під іноземними інвестиціями в Україні розуміють усі види цінностей, що вкладаються безпосередньо іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з чинним законодавством України.

На основі виконаних досліджень літературних джерел можна сформулювати узагальнене визначення поняття «іноземні інвестиції». Під ними необхідно розуміти довгострокове вкладення капіталу, яке не суперечить чинному законодавству, в різні галузі і сфери економіки, інфраструктуру, соціальні програми як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, отримання доходу.

Основа вкладення іноземного приватного капіталу становлять прямі та портфельні іноземні інвестиції, які, на відміну від позик і кредитів, не збільшуючи зовнішнього боргу держави, сприяють одержанню засобів для розвитку виробництва, зацікавлюючи в цьому безпосередньо іноземного інвестора.

Для більш чіткого уявлення ми порівняємо прямі іноземні інвестиції з портфельними, що здійснюються лише з метою отримання поточного прибутку і представлені, в основному, пакетами акцій, на які припадає менше 10–25% власного капіталу фірми (табл. 1).

Сьогодні ніхто не стане заперечувати, що без інвестицій неможливо вирішити завдання щодо підйому економіки на довгострокову перспективу та забезпечити економічне зростання. Тому для аналізу, планування, а також для підвищення ефективності інвестицій на макро- та мікрорівні потрібна їх науково обґрунтована класифікація, яка може виявитися дуже корисною під час вибору методів і джерел фінансування інвестицій [4].

Види інвестицій та їх класифікація характеризуються дуже великою різноманітністю. Одна з найбільш важливих ознак фінансових вкладень – за об'єктами інвестиційної діяльності, за якою вони поділяються на реальні (так

Таблиця 1

Порівняльний аналіз прямих та портфельних інвестицій

Ознака	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
Намір інвестора	Здійснення за кордоном підприємницької діяльності для отримання прибутку	Переливання фінансових активів у міжнародному масштабі
Об'єкт інвестування	Як правило, активи підприємства	Придбання лише цінних паперів
Тривалість здійснення	Мають довгостроковий характер	Часто є короткостроковими та спекулятивними
Ліквідність	Є менш ліквідними, виходячи з їх матеріально-речової структури	Є більш ліквідними в зв'язку з великою ліквідністю цінних паперів
Мета інвестування	Отримання прибутку і контролю над фірмою	Отримання прибутку на капітал, який би перевищував банківський відсоток
Рентабельність	Вища рентабельність, ніж у портфельних	Невисока рентабельність

називають інвестиційні вкладення, зроблені в реальний сектор економіки, тобто спрямовані на придбання конкретних активів) та фінансові – вкладення коштів у цінні папери, банківські депозити, об'єкти тезаврації, паї.

Вкладаючи кошти, інвестор завжди усвідомлює те, на який період він це робить. За терміном вкладення капіталу інвестиції діляться на: короткострокові, середньострокові, довгострокові.

Короткострокове інвестування здійснюється на строк до одного року, середньострокове інвестування робиться на термін від одного до трьох років, довгострокові інвестиції є найнадійнішими, більшість великих інвесторів орієнтуються саме на них.

Інвестиції мають дві важливі характеристики: ризик і доходність, які частіше за все мають прямо пропорційний взаємозв'язок. Тобто чим вища потенційна доходність, тим вищий ризик зазнати збитків: без ризиків інвестицій не буває.

За рівнем доходності інвестиції можна поділити на високодоходні (що значно перевищують середній показник), середньодоходні (що приблизно відповідають середній доходності), низькодоходні (менше середнього прибутку на ринку), а також безприбуткові інвестиції (не для отримання прибутку, а для отримання екологічного, соціального та інших видів позаекономічних ефектів) [5].

За формою власності на інвестиційні ресурси інвестиції поділяють на:

– державні (інвестиції, що здійснюються державними та місцевими органами влади (управління); – приватні інвестиції (вкладення капіталу фізичними особами, а також юридичними особами недержавних форм власності);

– наддержавні інвестиції (здійснюють міжнародні економічні організації, міжнародні інвестиційні інституції, наднаціональні органи);

– змішані (інвестиції, які здійснюються різними інвесторами, компаніями і установами, юридичними і фізичними особами, центральними і місцевими органами влади, інвестиційними фондами);

– спільні (інвестиції, що здійснюються за участю декількох держав) [3].

За територіальною ознакою, тобто залежно від того, де вкладається капітал (у межах країни чи за кордоном) виокремлюють інвестиції внутрішні (вітчизняні), зовнішні та іноземні [6].

Наведена класифікація різновидів іноземних інвестицій дає змогу дійти висновків про необхідність критичного осмислення та створення комплексної класифікації для їхнього детального вивчення, насамперед із позиції ефективності впливу на економічну систему, що має слугувати основою для удосконалення управління політикою залучення іноземних інвестицій в країні.

Створення сприятливої правової бази з питань залучення іноземних інвестицій є одним із важливих чинників формування привабливого інвестиційного середовища, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни та значному збільшенню припливу іноземних інвестицій. Правове регулювання інвестиційних відносин означає формування стійких юридичних гарантій іноземним інвесторам, які завжди стимулюють інвестиційну діяльність.

Сьогодні в Україні існує понад 100 нормативних документів, що регулюють діяльність іноземних інвесторів у державі.

Правовий режим інвестування в Україні визначається національним законодавством, яке складається з великої кількості нормативних актів (табл. 2).

Аналіз стану правового регулювання в інвестиційній сфері України свідчить про те, що інвестиційне законодавство потребує подальшого вдосконалення, адже, незважаючи на розгалужену систему правових актів, говорити про цілісну і взаємоузгоджену систему законодавства зараз передчасно.

Активізація і розширення інвестиційної діяльності аграрного виробництва в регіональному зрізі є однією з наріжних передумов успішного сталого розвитку агроформувань та їх стабільного врівноваженого економічного зростання. Водночас нині в посткризовому економічному просторі України спостерігаються перешкоди, що блокують динамічний розвиток інвестиційної діяльності аграрного виробництва.

Проведений аналіз дає можливість чітко визначити основні проблеми, що перешкоджають ефективному залученню іноземних інвестицій в аграрний сектор України [1]:

1. Відсутня своя система оцінки інвестиційного клімату країни та її окремих регіонів.
2. Політична та податкова нестабільність.
3. Недосконале законодавство, що виявляється в недостатньому правовому забезпеченні.
4. Відсутність дієвої системи страхування: недостатньо розвинені механізми державного страхування іноземних інвестицій.
5. Високий рівень темпу інфляції в країні.
6. Ненадійність банківської системи.

Залучення інвестиції в Україні є необхідною умовою для забезпечення стійкого фінансового стану розвитку галузей економіки країни. Тому перспективними напрямками залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України є впровадження прогресив-

них енергоощадних технологій вирощування сільськогосподарських культур, спрямованих на економію ресурсів та зберігання і підвищення родючості ґрунтів за достатнього рівня врожайності; здійснення державного регулювання та підтримки АПК шляхом забезпечення кредитно-фінансової, податкової і цінової політики, зорієнтованої на підтримку сільськогосподарського виробника; подолання інфляційних процесів, корумпованості і тінізації економічної сфери; сприяння розвитку вітчизняного виробництва сучасних сільськогосподарських машин; запровадження ефективних систем землекористування; розвиток лізингових відносин в аграрному секторі, що сприятиме забезпеченню нових конкурентних позицій підприємств АПК, поліпшення доступу до ринків збуту та посилення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва шляхом зростання обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій в агропромисловий комплекс за умови гармонізації чинного законодавства до норм і вимог СОТ; покращення соціальної сфери шляхом створення розвиненої інфраструктури на селі [9].

Упровадження цих напрямів забезпечить вирішення проблеми сприятливого інвестиційного клімату в агропромисловому секторі та державі загалом.

Попри все, надходження іноземних інвестицій в аграрний сектор України сьогодні збільшується. Це зумовлено такими чинниками, як прагнення закріпитися на перспективному ринку збуту України, наростити експортний потенціал вітчизняних аграрних підприємств [12], отримувати прибуток на довгостроковій основі, отримати доступ до порівняно дешевих джерел сировини та ресурсів, що підвищує конкурентоспроможність продукції.

Висновки з цього дослідження. Таким чином, аналіз сучасного інвестиційного стану аграрного сектору України показує, що інвес-

Таблиця 2

Основні нормативно-правові акти з регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Назва	Короткий зміст
Закон України «Про режим іноземного інвестування» [3]	Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України.
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [6]	Щодо загальних засад здійснення інвестиційної діяльності в Україні незалежно від її суб'єктів.
Закон України «Про захист іноземних інвестицій на території України» [7]	Визначає правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності
Закон України «Про інститути спільного інвестування» [8]	Визначає правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування

тиційний клімат країни не задовольняє інтереси інвесторів, як іноземних, так і вітчизняних. Інвестиційна привабливість підприємств галузі сільського господарства знаходиться на низькому рівні. Існує гостра необхідність у модернізації управління інвестиційною діяльністю підприємств для покращення стану та залучення капіталу в інвестиційний процес. Україна потребує активності у проведенні реальної інвестиційної політики, що забезпечить безперервний відтворювальний процес в економіці країни за допомогою модернізації активів підприємств. Для відновлення

сільського господарства необхідне залучення інвестицій та збільшення ефективності їх використання. Це сприятиме покращенню економічного стану країни, тобто підвищиться обсяг та якість продукції, що постачається на ринок, зросте рівень рентабельності підприємств, що виробляють сільськогосподарську продукцію, зросте кількість робочих місць, поліпшаться умови праці.

Інвестиції в досліджувану галузь сприятимуть значному розвитку не тільки самої галузі, а й економіки країни та її становища на міжнародному ринку загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/549/file/Agro%202015.pdf>
2. Вірковська А.А. Макроекономічний аналіз інвестиційної активності України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/21612/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA%20%D0%9C.pdf>
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування»: від 19.03.96 ВВР, 1996, № 19, ст. 81 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
4. Сириченко Н.С. Економічна сутність і класифікація в умовах глобальних трансформацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2015/11/2-4-1-2015-45.pdf>
5. Основні види інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vpluse.net/drugieinvestitsii/579-osnovnye-vidy-investitsij>
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91, ВВР, 1991, № 47, ст. 647 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
7. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на території України» від 10.09 1991, ВВР, 1991, № 46, ст. 616 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12/ed19910910>
8. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 5.08 2012, ВВР, 2012, № 29, ст. 337 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5080-17/page>
9. Мєдведкова Н.С. Перспективи залучення іноземних інвестицій до АПК України в умовах фінансової кризи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/4_2009/10.pdf
10. Петухова О.М. Інвестування [текст] навч. посіб. / О.М. Петухова. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 336 с.
11. Смагло О.В. Особливості залучення іноземних інвестицій до України в умовах формування глобального економічного простору [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2015_10_30_kampodilsk/sekcija_section_3_2015_10_30/osoblivosti_zaluchennja_inozemnikh_investicij_do_ukrajini_v_umovakh_formuvannja_globalnogo_ekonomichnogo_prostoru
12. Poddierohin A. M. Export potential of Ukrainian Agricultural Holdings// Poddierohin, A. M.; Kornyluk, A. V.; Shakhovalova, I. O. // Practical Science Edition "Independent Auditor". 2015, Vol. 3 Issue 13, p 36–42.
13. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / [Гаврилишин Б.Д., Устенко О.А.; ред. Мочерний С.В.]. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002 – 864 с.